

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 74

(2008–2009)

Om lov om endringer i diskrimineringsombudsloven, markedsføringsloven og barneombudsloven

*Tilråding fra Barne- og likestillingsdepartementet av 24. april 2009,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Barne- og likestillingsdepartementet fremmer med dette et forslag om å endre diskrimineringsombudsloven, markedsføringsloven og barneombudsloven. Forslaget går ut på at Likestillings- og diskrimineringsombudet, Forbrukerombudet og Barneombudet skal utnevnes for en åremålsperiode på seks år uten adgang til gjenoppnevning. Forslaget fremmes for å sikre kontinuitet i Likestillings- og diskrimineringsombudets, Forbrukerombudets og Barneombudets arbeid, og samtidig styrke ombudenes faktiske uavhengighet. Departementet foreslår samtidig en overgangsbestemmelse som innebærer at åremålet for nåværende innehaver av stillingen som likestillings- og diskrimineringsombud kan forlenges med to år etter utlysning og innstilling. Det foreslås videre å rette en skrivefeil i lov av 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven) § 17.

2 Åremålsperioden til Likestillings- og diskrimineringsombudet, Forbrukerombudet og Barneombudet

2.1 Bakgrunnen for forslaget

Bakgrunnen for forslaget er blant annet dokument nr. 8:55 (2007-2008) hvor stortingsrepresentantene

Erna Solberg, Per-Kristian Foss og Olemic Thomassen foreslo å utrede en omgjøring av Likestillings- og diskrimineringsombudet, Forbrukerombudet og Barneombudet til organer under Stortinget. Det ble samtidig foreslått å vurdere åremålets lengde og om det skal gis adgang til fornyet tillit for samme ombud i flere perioder.

Dokument nr. 8:55 (2007-2008) ble behandlet i Stortinget 21. november 2008, hvor Stortinget vedtok ikke å foreslå endringer i ombudenes tilknytning til Barne- og likestillingsdepartementet. I familie- og kulturkomiteens innstilling i saken, Innst. S. nr. 35 (2008-2009), ga flertallet uttrykk for at det vil styrke ombudenes uavhengighet dersom adgangen til gjenoppnevning fjernes. Komiteens flertall støttet i forlengelsen av dette å endre åremålsperioden til seks år.

2.2 Gjeldende rett

Hovedregelen for åremålsstilling i staten er en åremålsperiode på seks år, med mulighet for én gangs gjenoppnevning. Dette følger av lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven) § 3 nr. 2 bokstav f, jf. forskrift av 11. november 1983 nr. 1608 om statens tjenestemenn m.m. § 3 nr. 2. Samme forskrift § 3 nr. 3 åpner for at åremålsstilling også kan benyttes der hvor det er særskilt fastsatt i lov.

Likestillings- og diskrimineringsombudet ble

opprettet ved lov av 10. juni 2005 nr. 40 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven). I diskrimineringsombudsloven § 2 er Likestillings- og diskrimineringsombudets funksjonstid angitt:

«Likestillings- og diskrimineringsombudet oppnevnes av Kongen for en periode av fire år med mulighet for én gangs gjenoppnevning.»

I Ot.prp. nr. 34 (2004-2005) om lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven) pkt. 6.3.3.2 gir departementet en begrunnelse for åremålsperiodens lengde:

«Departementet foreslår at ombudet oppnevnes på åremål med en funksjonstid på inntil fire år med adgang til én gangs gjenoppnevning.

Den foreslåtte oppnevningsperioden er to år kortere enn for det eksisterende Likestillingsombudet og Forbrukerombudet, men like lenge som Barneombudet og Sivilombudsmannen. Departementet mener hensynet til fornyelse i funksjonen tilsier at den totale oppnevningsperioden samlet sett ikke overstiger åtte år.»

Forbrukerombudet ble opprettet ved lov av 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven). Lovhjemmelen for opprettelsen av Forbrukerombudet er markedsføringsloven § 10:

«Markedsrådet og Forbrukerombudet skal medvirke ved gjennomføringen av bestemmelsene i denne lov.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om Markedsrådets og Forbrukerombudets organisasjon og virksomhet.»

Forskrift av 15. desember 1972 nr. 22 om Forbrukerombudets og Markedsrådets virksomhet § 9, jf. markedsføringsloven § 10, angir grunnlaget for åremålstilsetting av Forbrukerombudet:

«Forbrukerombudet åremålsbeskikkes i statsråd.»

Forbrukerombudets funksjonstid og adgang til gjenoppnevning er ikke regulert i markedsføringsloven eller tilhørende forskrift. Vilkårene for åremålstilsetting av Forbrukerombudet følger derfor hovedregelen for åremålstilsettinger i staten, jf. tjenestemannsloven § 3 nr. 2 bokstav f, jf. forskrift til tjenestemannsloven § 3 nr. 2. Forbrukerombudet tilsettes følgelig for en åremålsperiode på seks år, med mulighet for én gangs gjenoppnevning.

Stortinget har vedtatt ny markedsføringslov, lov av 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven). Ved ikrafttredelsen 1. juni 2009 vil denne avløse gjeldende markedsføringslov av 16. juni 1972 nr.

47. Den nye markedsføringsloven av 9. januar 2009 nr. 2 innebærer en videreføring av gjeldende rett hva gjelder Forbrukerombudets funksjonstid og adgangen til gjenoppnevning. Det er imidlertid vedtatt å lovhjemle adgangen til åremålstilsetting av Forbrukerombudet i lovens § 32:

«Forbrukerombudet og Markedsrådet skal føre kontroll med at bestemmelsene i denne lov, med unntak av kapittel 6, overholdes.

Forbrukerombudet åremålsbeskikkes av Kongen i statsråd.

(...)

Kongen kan gi nærmere forskrifter om Forbrukerombudets og Markedsrådets organisasjon og virksomhet.»

Barneombudet ble opprettet ved lov av 6. mars 1981 nr. 5 om Barneombud (barneombudsloven) § 2:

«Kongen oppnevner for 4 år om gangen et barneombud.»

Barneombudets samlede funksjonstid kan ikke overstige åtte år, jf. Ot.prp. nr. 2 (1980-1981) om lov om Barneombud pkt. 3.8.1 og instruks for Barneombudet fastsatt ved Kongelig Resolusjon av 11. september 1981 § 9, jf. barneombudsloven § 6.

I Ot.prp. nr. 2 (1980-1981) om lov om Barneombud pkt. 3.8.1 gir departementet følgende begrunnelse for tilsetting av Barneombudet for en åremålsperiode på fire år med mulighet for én gangs gjenoppnevning:

«Tilsettingstiden: Ombudet ansettes på åremål slik ordningen er for Sivilombudsmannen og Likestillingsombudet. Departementet har vurdert hvor lang barneombudets funksjonstid bør være. Det nevnes til sammenlikning at Sivilombudsmannens funksjonstid er 4 år, regnet fra 1. januar året etter stortingsvalget. Man har her knyttet funksjonstiden til Stortingets valgperiode, hvilket er en naturlig løsning i og med at Sivilombudsmannen velges av Stortinget. Likestillingsombudet oppnevnes for en periode på 6 år. Oppnevningstidens lengde begrunnes ikke i forarbeidene.

Barneombudets saksområde er omfattende. Den oppgave som det er tiltenkt gjennom kritikk, oppklaring og opplysning gjør det påkrevet med en funksjonstid som muliggjør en høy aktivitet hele tiden. Et tidsrom på 4 år skulle være rimelig i så henseende.

Evnen til nytenkning og initiativ vil være en vesentlig egenskap for barneombudet. Departementet mener derfor at barneombudet ikke bør gjenoppnevnes mer enn en gang, slik at den samlede funksjonstid ikke overstiger 8 år. Man finner det imidlertid ikke nødvendig å regulere dette i loven, men tar sikte på å regulere forholdet i instruksene.»

2.3 Forslaget i høringsnotatet

2.3.1 Adgang til gjenoppnevning

Etter gjeldende rett foreligger en adgang til å fornye åremålsperioden for Likestillings- og diskrimineringsombudet, Forbrukerombudet og Barneombudet for én åremålsperiode. Hovedregelen for åremålstilsetting i staten er, som nevnt i pkt. 2.2, en åremålsperiode på seks år, med mulighet for én gangs gjenoppnevning.

I høringsnotatet foreslo Barne- og likestillingsdepartementet å oppheve adgangen til å gjenoppnevne Likestillings- og diskrimineringsombudet, Forbrukerombudet og Barneombudet etter utløpet av den første åremålsperioden. Ombudene er i en særegen situasjon, hvor fornyelse, dynamikk og uavhengighet i ombudsrollen er av stor betydning.

Departementet viser til at forslaget om utnevning for kun én åremålsperiode vil kunne bidra til at ombudenes faktiske uavhengighet styrkes ytterligere. Ved å oppheve adgangen til fornyelse av åremålsperioden, fjernes samtidig enhver diskusjon om at spørsmålet om gjenoppnevning kan påvirke ombudenes uttalelser og opptreden. Dette kan følgelig både styrke ombudenes pådriverrolle overfor myndighetene og offentlighetens oppfatning av ombudenes uavhengighet.

Det ble videre vist til at ved å oppheve adgangen til gjenoppnevning vil man oftere oppnå de fordeler som nyansettelser kan medføre, først og fremst nytenking og dynamikk i ombudenes virke. Dersom ombudene utnevnes for kun én åremålsperiode vil man unngå eventuelle forventninger om automatikk i gjenoppnevningen, uten reell vurdering av det sittende ombudet etter utløpet av første åremålsperiode. Det kan også tenkes at adgangen til gjenoppnevning kan avskjære andre kvalifiserte kandidater fra å søke stillingen.

2.3.2 Åremålsperiodens lengde

I høringsnotatet ble det foreslått at Likestillings- og diskrimineringsombudet, Forbrukerombudet og Barneombudet utnevnes for en åremålsperiode på seks år uten mulighet til gjenoppnevning.

Etter departementets syn ville det være hensiktsmessig at de tre ombudene utnevnes for en åremålsperiode med samme lengde. Videre er den foreslåtte åremåls lengden i samsvar med ordinær åremåls lengde for åremålstilsetting i staten.

Åremålstilsetting er et virkemiddel for å skaffe seg best mulig lederskap til enhver tid og ivareta behovet for jevnlig utskifting av ledere. Utfordringen er å forene behovet for kontinuitet i stillingen med ønsket om omstilling og fornyelse.

Ved etableringen av Barneombudet ble behovet for å kunne opprettholde et høyt aktivitetsnivå på et omfattende saksområde gjennom hele åremålsperioden tillagt vekt. Av den grunn ble det vedtatt en åremålsperiode på fire år for Barneombudet. Ved etableringen av Likestillings- og diskrimineringsombudet ble det vist til at den foreslåtte funksjonstiden på fire år tilsvarer Barneombudets funksjonstid. Forbrukerombudet utnevnes for en åremålsperiode på seks år uten at dette er nærmere begrunnet i forarbeidene til markedsføringsloven.

Departementet viser til at erfaringen med ombudene og deres virksomhet tilsier et behov for kontinuitet. Et nyutnevnt ombud har behov for tid til å sette seg inn i, og sette sitt preg på, ombudets arbeid. Åremålsperioden bør dessuten være av en viss lengde for at vedkommende skal ha mulighet til å opparbeide seg kontakter og erfaring som er viktig for oppgaven. I tillegg vil ombudet ha behov for tilstrekkelig tid til å kunne iverksette og følge opp ideer, initiativ og langsiktige oppgaver, for eksempel pågående lovarbeider. Departementet mente at med en noe lenger funksjonstid, enn Likestillings- og diskrimineringsombudet og Barnombudet har i dag, vil man bedre kunne legge til rette for slike oppgaver.

Det ble som nevnt foreslått i høringsnotatet å oppheve adgangen til å gjenoppnevne ombudene etter utløpet av den første åremålsperioden. På bakgrunn av dette forslaget, samt av hensyn til kontinuitet i ombudenes virke, mente departementet det var et behov for å forlenge åremålsperioden til Likestillings- og diskrimineringsombudet og Barneombudet. På den annen side bør ikke ombudenes funksjonstid være for lang av hensyn til fornyelse, dynamikk og omstilling i ombudsrollen. Etter departementets syn ville en åremålsperiode på seks år være egnet til å oppfylle de ulike hensyn som ombudsrollen skal ivareta.

Likestillings- og diskrimineringsombudet, Forbrukerombudet og Barneombudet er personifiserte institusjoner i langt større grad enn resten av forvaltningen. Ved tilsetting av ombudene er det av særlig viktighet å finne en søker som er egnet til å ivareta alle funksjonene ombudene innehar. Etter departementets syn ville en forlengelse av åremålsperioden fra fire til seks år gi større forutberegnelighet for potensielle søkere, dersom søkerne forlater en fast stilling til fordel for en åremålsstilling. Dette kan bidra til å sikre at kvalifiserte personer fortsetter å finne det attraktivt å søke stillingene som ombud.

2.3.3 Forslag om overgangsbestemmelse for nåværende likestillings- og diskrimineringsombud

Dersom forslaget blir vedtatt, vil endringene ikke komme til anvendelse på åremålskontraktene til nåværende innehavere av stillingene som likestillings- og diskrimineringsombud, forbrukerombud og barneombud. Nåværende innehavere av stillingene som ombud vil besitte sine stillinger frem til gjeldende åremålskontrakter utløper. Deretter vil det ikke være adgang til å utnevne sittende ombud for en ny periode etter de foreslåtte lovendringene.

Opprettelsen av Likestillings- og diskrimineringsombudet ved lov av 10. juni 2005 nr. 40 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven) innebar etablering av et felles håndhevingsapparat for diskrimineringsgrunnlagene som er nedfelt i følgende lovverk: Lov av 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene, lov av 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv., lov av 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. kapittel 13, med unntak av § 13-1 tredje ledd og § 13-9, lov av 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler § 1-8 annet ledd, lov av 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag § 1-5 annet ledd, lov av 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag § 1-4 annet ledd og lov av 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner § 3a annet ledd.

Likestillingssenteret, Likestillingsombudet og Senter mot etnisk diskriminering ble innlemmet i Likestillings- og diskrimineringsombudet. Ved opprettelsen av Likestillings- og diskrimineringsombudet 1. januar 2006 måtte derfor en helt ny organisasjon etableres.

Fra 1. januar 2009 har Likestillings- og diskrimineringsombudet fått ansvaret for å håndheve og være pådriver for lov av 20. juni 2008 nr. 42 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven). Ved vedtakelsen av denne loven ble det vedtatt en endring i diskrimineringsombudsloven § 1 annet ledd som stadfester at Likestillings- og diskrimineringsombudets ansvarsområde utvides til også å omfatte diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. I denne forbindelse ble Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne (Dokumentasjonssenteret) innlemmet i Likestillings- og diskrimineringsombudet med virkning fra 1. januar 2009.

Likestillings- og diskrimineringsombudets ansvarsområde ble ytterligere utvidet med virkning fra 1. januar 2009. Ved vedtakelsen av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven ble det samtidig innført en aktivitets- og rapporteringsplikt i diskrimi-

neringsloven § 3a (lov av 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv.). Likestillings- og diskrimineringsombudet skal føre tilsyn med at denne aktivitets- og rapporteringsplikten følges opp.

Likestillings- og diskrimineringsombudets mandat er å føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av de lover og lovbestemmelser som er oppregnet i diskrimineringsombudsloven § 1 annet ledd. I statsråd 1. juni 2007 ble Diskrimineringslovutvalget oppnevnt. Utvalget skal legge frem forslag til en samlet og mer helhetlig diskrimineringslovgivning innen 1. juli 2009. Dersom utvalget foreslår endringer i det lovverket Likestillings- og diskrimineringsombudet håndhever, vil dette kunne medføre endringer i ombudets mandat, såfremt et slikt forslag vedtas av Stortinget.

Likestillings- og diskrimineringsombudet er relativt nyopprettet, og har samtidig gjennomgått en betydelig utvidelse av sitt oppgavefelt og ansvarsområde. Ombudet har vært i en løpende og omfattende etablerings- og utviklingsprosess siden opprettelsen i 2006. Ombudet vil etter hvert forlate denne etablerings- og utviklingsfasen og gå over i en driftsfase hvor organisasjonen og forandringene skal konsolideres, vurderes og videreutvikles. I denne prosessen vil kontinuitet i ledelsen være av avgjørende betydning.

Nåværende likestillings- og diskrimineringsombud tiltrådte stillingen 1. januar 2006. Slik åremålsbestemmelsen i diskrimineringsombudsloven i dag er utformet, vil åremålet til nåværende likestillings- og diskrimineringsombud utløpe 31. desember 2009. Det innebærer at et nytt ombud skal utnevnes før endringene i Likestillings- og diskrimineringsombudets oppgavefelt, som følge av vedtakelsen av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, endringer i diskrimineringsloven og innlemmelse av Dokumentasjonssenteret, fullt ut er blitt innarbeidet og forankret i organisasjonen. Dette er uheldig av hensyn til kontinuitet i endringsprosessen og Likestillings- og diskrimineringsombudets arbeid. På denne bakgrunn foreslo Barne- og likestillingsdepartementet en overgangsbestemmelse i høringsnotatet som vil gjøre forslaget om å endre Likestillings- og diskrimineringsombudets funksjonstid til seks år gjeldende for nåværende likestillings- og diskrimineringsombud.

Forslaget i høringsnotatet innebærer å endre lengden på åremålsperioden etter utnevning, og det vil derfor kunne bryte med praksis for åremålstilsetninger i staten. Det er ikke adgang til å foreta en administrativ forlengelse av åremålsperioden, men Stortinget har likevel adgang til å fastsette en avvikende ordning i lovs form. Departementet viser

til at det er særegne hensyn som gjør seg gjeldende i dette tilfellet. Likestillings- og diskrimineringsombudets omfattende etablerings- og endringsprosess tilsier at hensynet til kontinuitet i ledelsen tillegges særlig vekt. Det vil være uheldig om den øverste leder for virksomheten, likestillings- og diskrimineringsombudet, må fratre før omstillingsprosessen er gjennomført og forankret i organisasjonen. Etter departementets syn bør det også tas hensyn til at man ved etableringen av ombudet vanskelig kunne forutse den betydelige utvidelse av ombudets oppgavefelt og ansvarsområde som har funnet sted.

Det vises videre til at tilsvarende hensyn ikke gjør seg gjeldende overfor Forbrukerombudet og Barneombudet. Dette er begge veletablerte virksomheter som har fungert i en lang periode. Hensynet til kontinuitet er allerede ivaretatt ved at nåværende forbrukerombud og barneombud, ved utløpet av gjeldende åremålskontrakter, har vært innehavere av stillingene i henholdsvis 12 og åtte år. Departementet fant derfor ikke grunn til å fravike hovedregelen om at lengden på åremålsperioden ikke skal endres etter utnevning, og fremmet ikke forslag om overgangsbestemmelser for nåværende innehavere av stillingene som forbrukerombud og barneombud.

2.4 Høringsinstansenes syn

Barne- og likestillingsdepartementet sendte forslaget på høring 25. november 2008. Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Barneombudet
Direktoratet for arbeidstilsynet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Husleietvistutvalget
Landets pasientombud
Likestillings- og diskrimineringsnemnda
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Markedsrådet
Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne
Sametinget
Sivilombudsmannen
Statens råd for funksjonshemmede

Akademikerne
Forum for Barnekonvensjonen
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)
Landsorganisasjonen i Norge (LO)

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
PRESS – Redd Barna Ungdom
Redd Barna
Unge funksjonshemmede
UNICEF-komiteen i Norge
Voksne for Barn
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Høringsfristen var 13. januar 2009. Følgende instanser kom med realitetsmerknader til forslaget: Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Barneombudet
Forbrukerombudet
Likestillings- og diskrimineringsombudet

Familiestiftelsen 15. mai
Forbrukerombudets ansatte
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner
Redd Barna
PRESS – Redd Barna Ungdom
Stine Sofies Stiftelse
Unge funksjonshemmede

Følgende høringsinstanser ga uttrykk for at de ikke hadde realitetsmerknader:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og politidepartementet
Kultur- og kirkedepartementet
Kunnskapsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

Arbeidstilsynet
Forbrukerrådet
Husleietvistutvalget
Likestillings- og diskrimineringsnemnda

Barneombudet, KS, Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Likestillings- og diskrimineringsombudet, LO, Redd Barna, PRESS – Redd Barna Ungdom og Unge funksjonshemmede støtter forslaget. Unge funksjonshemmede uttaler at Stortinget bør utnevne ombudene, mens Barneombudet,

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Redd Barna og PRESS – Redd Barna Ungdom foreslår en bredere rekrutteringsprosess av Barneombudet hvor blant annet barn og ungdom involveres i prosessen.

Stine Sofies Stiftelse uttaler at ombudene bør utnevnes for en åremålsperiode på fire år med mulighet for én gangs gjenoppnevning, og gir samtidig uttrykk for at Stortinget bør utnevne ombudene. *Familiestiftelsen 15. mai* mener Barneombudet bør utnevnes av et råd for en åremålsperiode på fire år uten mulighet for gjenoppnevning.

Forbrukerombudet støtter forslaget om å utnevne ombudene for én åremålsperiode uten mulighet til gjenoppnevning, men er av den oppfatning at en åremålsperiode på seks år er for kort. *Forbrukerombudet* mener en åremålsperiode på åtte år på en bedre måte vil ivareta den lederfunksjonen ombudsrollen omfatter, og samtidig balansere hensynet til kontinuitet i stillingen med ønsket om omstilling og fornyelse. De ansatte ved *Forbrukerombudet* har kommet med en egen høringsuttalelse hvor forbrukerombudets lederrolle blir fremhevet. Av hensyn til en stabil ledelse av organisasjonen foreslås å opprettholde dagens ordning for *Forbrukerombudet*.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet støtter forslaget om å utvide åremålsperioden for Likestillings- og diskrimineringsombudet og Barneombudet til seks år, tilsvarende ordinær åremålsperiode i staten. Videre vises det til at hovedregelen for åremålstilsetting i staten innebærer mulighet for én gangs gjenoppnevning. Unntak fra denne hovedregelen må i følge *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* være meget begrenset og kun gjelde ved særlige tilfeller. I vurderingen av hvorvidt ombudenes uavhengighet tilsier et unntak, har *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* kommet til at Barneombudets uavhengige kontrollfunksjon kan tilsi utnevning for kun én åremålsperiode, mens for Likestillings- og diskrimineringsombudet og *Forbrukerombudet* oppfordres det til å vurdere om deres uavhengige kontrollfunksjon begrunner unntaket i tilstrekkelig grad. *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* kommenterer videre at en forlengelse av åremålsperioden til nåværende innehaver av stillingen som likestillings- og diskrimineringsombud kun kan vedtas i lovs form og i helt spesielle tilfeller.

2.5 Departementets vurderinger

Departementet har merket seg at flertallet av høringsinstansene støtter forslaget om å oppheve adgangen til å gjenoppnevne ombudene etter utløpet av den første åremålsperioden. *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* har stilt spørsmål om

hvorvidt Likestillings- og diskrimineringsombudets og *Forbrukerombudet*s uavhengige kontrollfunksjon dominerer ombudenes arbeid i så stor grad at det begrunner et unntak fra hovedregelen om adgang til gjenoppnevning.

Barne- og likestillingsdepartementet er av den oppfatning at både Likestillings- og diskrimineringsombudet, *Forbrukerombudet* og Barneombudet innehar en avgjørende uavhengig funksjon av både formell og reell karakter. Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet, hvilket vil kunne bidra til at ombudenes faktiske uavhengighet styrkes ytterligere.

Departementet registrerer at enkelte av høringsinstansene har ulike forslag til åremålsperiodens lengde, mens flertallet støtter forslaget i høringsnotatet. Barne- og likestillingsdepartementet har kommet til at en åremålsperiode på seks år er best egnet til å forene behovet for kontinuitet i stillingen med ønsket om omstilling og fornyelse, og opprettholder forslaget i høringsnotatet.

Barne- og likestillingsdepartementet er innforstått med at forslaget i høringsnotatet om en overgangsbestemmelse som vil forlenge åremålsperioden til nåværende innehaver av stillingen som likestillings- og diskrimineringsombud, kun kan gjøres i helt spesielle tilfeller, slik *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* har påpekt. Barne- og likestillingsdepartementet er imidlertid av den oppfatning at de hensyn det ble redegjort for i høringsnotatet og som er inntatt i punkt 2.3.3 i proposisjonen, er av tungtveiende karakter og begrunner en avvikende ordning i dette tilfellet. På denne bakgrunn fastholder Barne- og likestillingsdepartementet forslaget om en overgangsbestemmelse slik det fremgår av høringsnotatet. I høringsnotatet ble det foreslått en overgangsbestemmelse som vil forlenge åremålsperioden til nåværende innehaver av stillingen som likestillings- og diskrimineringsombud. Til forskjell fra høringsnotatet er forslaget endret til at Kongen kan forlenge åremålet med to år, etter utlysning og innstilling, for den som er innehaver av stillingen som likestillings- og diskrimineringsombud på det tidspunkt lovendringen blir vedtatt.

3 Forslag om endring av lov av 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven)

Våren 2008 fremmet Barne- og likestillingsdepartementet forslag til ny lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv., jf. Ot.prp. nr. 55 (2007-2008). I lovforslaget § 17 ble det foreslått å innføre

en reservasjonsordning for gratisaviser. I motivene til bestemmelsen fremgår det at med gratisaviser menes publikasjoner med en ikke ubetydelig andel redaksjonelt innhold. Gratisaviser med ubetydelig redaksjonelt innhold, og fulldistribusjon av aviser som normalt er til salgs, vil fortsatt være å anse som «uadressert reklame».

I innstillingen til Odelstinget, Innst.O.nr. 20 (2008-2009), framgår det blant annet følgende av komiteens behandling av forslaget om reservasjonsrett for gratisaviser (s. 30):

«Flertallet har gjennom flere henvendelser fått signaler om at begrepet «gratisavis» i § 17 kan virke forvirrende i den forstand at forbrukere som bare har reservert seg mot uadressert reklame, vil motta gratisaviser, men ikke gratis utgave av for eksempel Aftenposten. Mens de som har reservert seg mot gratisaviser – og ikke mot uadressert reklame – fortsatt vil motta gratis utgaver av Aftenposten. Flertallet viser til at dette henger sammen med at gratis distribusjon av abonnementsaviser etter § 2 c er å betrakte som reklame, mens gratisavis ikke betraktes som reklame dersom andelen av redaksjonelt stoff ikke er ubetydelig i forhold til andelen reklame.

Flertallet viser til at denne problemstillingen ble tatt opp i spørsmål fra familie- og kulturkomiteen 10. oktober 2008. Flertallet viser videre til statsrådets svar av 20. oktober 2008 (vedlegg) der det bl.a. står:

«En løsning som kan være enklere å forstå enn den som er foreslått i proposisjonen, og som ivaretar hensynet til forbrukerne, er at ett merke omfatter både det som i dag er definert som gratisaviser (Avis1) og i tillegg gratisutgaver av abonnementsaviser/betalingsaviser, og at disse kategoriene får fellesbetegnelsen gratis aviser. Da blir gratisutgaver av abonnementsaviser/betalingsaviser koblet av ordningen «nei takk for uadressert reklame». Forbrukerne som kun har satt opp dette merket vil motta avisene. For å gi tilfredsstillende vern av forbrukerne må en slik ordning suppleres med mulighet til å reservere seg mot «gratis aviser». For å unngå både uadressert reklame og gratisutgaver av abonnementsaviser/betalingsaviser samt gratisaviser, må man reservere seg med begge merkene.

Utdeling av gratisutgaver av abonnementsaviser/betalingsaviser vil imidlertid fortsatt anses som markedsføring etter loven, slik at for eksempel aggressiv (pågående) eller villedende markedsføring av disse ved utdeling av gratis aviser på gata er omfattet av lovens bestemmel-

ser om god handelspraksis. Dette må presiseres uttrykkelig i motivene.

En måte å utforme ordningen med ett felles merke for gratisaviser og gratisutgaver av abonnementsaviser/betalingsaviser på er å endre forslaget i § 17 om levering av uadressert reklame og gratisaviser, slik at bestemmelsens første punktum lyder:

«I næringsvirksomhet er det forbudt å levere ut eller å gi en formidler i oppdrag å levere ut uadressert reklame eller gratis aviser til forbrukere som klart har tilkjennegitt at de motsetter seg dette.»

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«§ 17 første punktum skal lyde:

I næringsvirksomhet er det forbudt å levere ut eller å gi en formidler i oppdrag å levere ut uadressert reklame eller gratis aviser til forbrukere som klart har tilkjennegitt at de motsetter seg dette.»

Da komiteens forslag kun viste til § 17 første ledd første punktum, ble begrepet «gratisaviser» ikke rettet til «gratis aviser» i bestemmelsens første ledd annet punktum og i annet ledd. Ut fra komiteens merknad er det åpenbart at «gratis aviser» skal benyttes i hele § 17, og ordlyden i bestemmelsen er derfor ukorrekt på disse punkter.

Det foreslås på denne bakgrunn at begrepet «gratis aviser» erstatter «gratisaviser» gjennom hele bestemmelsen.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget antas ikke å medføre administrative eller økonomiske konsekvenser.

Barne- og likestillingsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i diskrimineringsombudsloven, markedsføringsloven og barneombudsloven.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i diskrimineringsombudsloven, markedsføringsloven og barneombudsloven i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i diskrimineringsombudsloven, markedsføringsloven og barneombudsloven

I

I lov 10. juni 2005 nr. 40 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven) skal § 2 første ledd lyde:

Likestillings- og diskrimineringsombudet åremålsbeskikkes av Kongen i statsråd for en periode på seks år uten adgang til gjenoppnevning.

II

I lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven) gjøres følgende endringer:

§ 17 skal lyde:

§ 17 Levering av uadressert reklame og gratis aviser

I næringsvirksomhet er det forbudt å levere ut eller å gi en formidler i oppdrag å levere ut uadressert reklame eller gratis aviser til forbrukere som klart har tilkjennegitt at de motsetter seg dette. En formidler er likevel ikke ansvarlig for leveringen hvis formidleren har fått opplyst, og har grunn til å anta, at det som leveres ut, ikke er reklame eller *gratis avis*.

Innstikk i aviser og andre trykksaker, som er omfattet av redaktøransvaret, anses ikke som uad-

ressert reklame eller *gratis avis* etter denne bestemmelsen.

§ 32 annet ledd skal lyde:

Forbrukerombudet åremålsbeskikkes av Kongen i statsråd for en periode på seks år uten adgang til gjenoppnevning.

III

I lov 6. mars 1981 nr. 5 om barneombud skal § 2 lyde:

Barneombudet åremålsbeskikkes av Kongen i statsråd for en periode på seks år uten adgang til gjenoppnevning.

IV

For den som er beskikket som likestillings- og diskrimineringsombud ved vedtakelsen av denne loven, kan Kongen, etter utlysning og innstilling, forlenge åremålet med to år.

V

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.